QORTI ĊIVILI – PRIM'AWLA
(SEDE KOSTITUZZJONALI)
ONOR. IMĦALLEF DR. MIRIAM HAYMAN LL.D.

Rikors Kostituzzjonali Nru.: 49/2018 MH

Illum, 5 ta' Novembru, 2018

Avukat Dottor Alfred Grech (K.I. Nru 5952G)

vs

[1] Avukat Ġenerali; u

[2] Kummissarju tal-Pulizija

Il-Qorti:

Rat **ir-rikors kostituzzjonali** tar-rikorrent tas-7 ta' Mejju 2018 li permezz tiegħu espona:

"Illi riċentament l-esponenti inġab a konoxxenza ta' digriet mogħti mil-Imħallef Antonio Mizzi tas-17 ta' April 2018 mogħtija fil-proċeduri skond l-Artikolu 541 (3) tal-Kodiċi Kriminali istitwiti għad-istanza ta' ċertu Anthony Xuereb mil-liema jirriżulta li wara li l-istess Xuereb kien għamel kwerela kontra l-esponenti

mal-Pulizija Eżekuttiva u dan wara investigazzjoni u parir mill-Avukat Ġenerali dehrilhom li ma hemmx provi sabiex jaġixxu, u wara proċedura ta' Sfida istitwita kif fuq ingħad il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) iddeċidiet fis-sens li ma hemmx lok li jittieħdu ebda passi l-istess sfidant appella minn dik id-deċiżjoni u bid-digriet mogħti fis-17 ta' April 2018 fuq imsemmi l-Imħallef sedenti ordna illi jittieħdu l-passi kontra l-esponenti skond il-kwerela tal-isfidant.

Illi l-esponenti jħoss li ġew leżi d-drittijiet fundamentali tiegħu senjatament dawk sanċiti mil-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet u Libertajiet Fundamentali kif ukoll l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u dana għas-segwenti raġunijiet:

a. *Id-Digriet tas-17 ta' April 2018 in kwantu jistrieħ fuq ġurisprudenza preċedenti li tgħid li dak li jidher "mad-daqqa t'għajn" għandu jkun biżżejjed biex jinduċi lill-Pulizija Eżekuttiva jieħdu passi imur kontra kemm il-prassi u kemm il-liġi fis-sens illi meta tiġi biex takkuża bniedem il-Pulizija jrid ikolla prova raġenevoli ta' ħtija.*
b. *In kwantu iddeċiedit li jittieħdu passi kontra tiegħu fi proċess ġudizzjarju fejn kienu qegħdin jiġu determinati d-drittijiet ċivili u kriminali tal-esponenti mingħajr ma biss ingħata opportunita' li jressaq il-każ tiegħu huwa bi vjolazzjoni tal-Artikoli fuq imsemmija. F'dan ir-rigward għandu jittieħed bħala prinċipju dak li jingħad fil-każijiet fejn jiġu kjamati fil-kawża terzi persuni. F'dan is-sens il-Prim Awla tal-Qorti Ċivili fil-kawża kostituzzjonali fl-ismijiet Sharon Rose Roche Et. vs Avukat Generali Et. ref 36/2017MH fid-digriet tagħHa tat-2 ta' Marzu 2018 sostniet li:*

   "Sintetikament għalhekk dawn il-prinċipji ġurisprudenzjali juru li –

1. *Talba għall-kjamat in kawża ta' terza persuna titqies favorevolment primarjament meta l-preżenza ta' tali persuna fil-proċeduri tkun indispensabbli għall-kompletezza tal-ġudizzju;*

2. *F'diversi każi pero', anke jekk il-ġudizzju kien integru, xorta ġiet ordnata l-kjamata in kawża ta' terza persuna, u dan sabiex jiġu protetti d-drittijiet ta` min ikun direttament interessat fl-ewwel azzjoni giudizzjarja;*

3. *L-interess meħtieġ biex persuna tiddaħħal f'kawża għandu jkun bħall-interess ġuridiku li għandu jkollha parti fil-kawża, madankollu dan l-interess jista` jkun anke mibni fuq il-fatt li anke jekk ma jiġix direttament kundannat jew liberat, il-kjamat ikun jista` jressaq ir-raġunijiet tiegħu favur jew kontra t-teżi ta' min qed jipproponi l-kawża jew tal-intimat, jew addirittura tiegħu nnifsu differenti minn dawk tal-partijiet;*

4. *Fir-rigward ta' proċeduri ta' natura kostituzzjonali bħal dak tal-lum, huwa minnu li fil-prinċipju, kif anke osservat ir-rikorrenti odjerna, huwa l-Istat li jgorr ir-responsabbilta' għall-ksur ta' drittijiet fundamentali tal-parti leża. Madankollu anke n-natura tar-rimedju mitlub jew akkordat jista' jwassal għat-tnissil ta' nteress ġuridiku f'terzi persuni privati li jistgħu jiġu affetwati bir-rimedju mogħti jekk il-każ kostituzzjonali jkollu eżitu favorevoli għar-rikorrenti. Eżempju wieħed huwa f'kawżi kostituzzjonali fejn sidien ta' proprjetajiet jallegaw illi huma qegħdin jiġu mċaħħda mill-proprjeta' tagħhom bi ksur tad-drittijiet fundamentali tagħhom minħabba eż. dak li jistipulaw xi dispożizzjonijiet tal-Ordinanza li Tneħħi l-Kontroll ta' Djar (Kap 158 tal-Liġijiet ta'*

Malta). F'tali kawżi, għalkemm strettament huwa l-Istat li jkun promulga l-liġi meqjusa leżiva u huwa l-Istat ukoll li se mai jinstab li kiser id-drittijiet fundamentali tas-sid, ir-rimedju mogħti mhux l-ewwel darba li ma jkunx limitat biss għall-kumpens pekunarju iżda jiġi deċiż ukoll li b'riżultat tal-ksur imsemmi, fl-eventwalita' ta' kawża għal żgumbrament kontra l-inkwilin li jkun jabita fil-fond in kwistjoni, tali nkwilin ma jkunx jista' jinvoka l-protezzjoni tal-liġi msemmija a favur tiegħu bħala difiża.

Hekk fost oħrajn issir referenza għall-każ kostituzzjonali Dr Cedric Mifsud et noe vs Avukat Ġenerali et (Rik kost 34/10). L-inkwilin f'dak il-każ kien ġie kjamat fil-proċeduri peress li fost ir-rimedji mitluba għall-allegat ksur ta' drittijiet fundamentali kien hemm dawk li propju jolqtu l-interessi u d-drittijiet tiegħu qua inkwilin direttament (Ir-rikorrenti talbu lill-Qorti -"Tagħti lir-rikorrenti dawk ir-rimedji li jidhrilha li huma xierqa fis-sitwazzjoni, inkluż li jerġgħu jieħdu l-pussess tal-art". Effettivament tali rimedju ġie akkordat meta l-Qorti ddeċidiet li -"Tiddikjara li l-Artikolu 12(2) tal-Ordninanza li Tneħħi l-Kontroll tad-Djar (Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta) hu inkonsistenti mad-dritt fundamentali tar-rikorrenti taħt l-Artikolu 1 tal-Protokoll numru 1 fir-rigward tal-fond numru 13, Charlotte Alley, Għargħur, u għalhekk m'għandux effett. Għaldaqstant l-intimat Camilleri ma jistax jinvoka dan il-provvediment biex jibqa' jabita fil-fond oġġett ta' dawn il-proċeduri". Din il-parti tas-sentenza ġiet konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fil-31 ta' Jannar 2014).

L-istess jingħad għall-każ ċitat fis-suespost minn din il-Qorti L-On. Dr Simon Busuttil vs L-Avukat Generali fejn ġie deċiż li l-eċċezzjoni tal-intimati għall-kjamat fil-kawża tal-persuni mitluba

kellha tintlaqa' għax l-eżitu tal-proċeduri kostituzzjonali seta' jkollu mpatt fuqhom. Il-Qorti qalet hekk –

"Il-Qorti tkompli tirrimarka illi l-kawża tal-lum kienet promossa wara li d-diversi rikorsi ta` appell intavolati skont il-liġi mill-persuni ndikati fit-tielet eċċezzjoni kienu lkoll assenjati għas-smigħ quddiem l-Onor. Imħallef Antonio Mizzi, li min-naħa tiegħu ċaħad it-talba għal rikuża mis-smigħ ta` dawk ir-rikorsi, li tressqet mir-rikorrent odjern.

Abbażi tal-fatti li jirriżultaw mill-atti, u fl-isfond tal-ġurisprudenza fuq ċitata, għal din il-Qorti huwa bil-wisq evidenti li l-persuni kollha ndikati fit-tielet eċċezzjoni għandhom l-interess rikjest mil-liġi sabiex ikunu parti fil-proċediment odjern billi kemm dan il-proċediment kif ukoll l-esitu tiegħu huwa direttament, sostanzjalment u għall-finijiet u effetti kollha tal-liġi relatat mal-appelli tal-persuni mill-provvediment tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja.

B`żieda ma` dan, il-Qorti hija tal-fehma illi fir-rikors tal-lum, kuntrarjament għat-talbiet li saru fil-kawżi: Grace Spiteri vs L-Avukat Generali; u Ewkaristika Farrugia et vs L-Avukat Generali, ma hemmx biss talba sabiex jiġi dikjarat li digriet partikolari jew proċedura partikolari qegħda tikser jew x` aktarx ser tikser id-dritt ta` smigħ xieraq tar-rikorrent.

Tant dan huwa hekk illi fil-każ tal-lum, permezz tat-tieni talba, il-qorti hija mitluba tħassar, tannulla u tirrevoka kwalsiasi digrieti u/jew sentenzi li tat il-Qorti Kriminali presjeduta mill-Onor Imħallef Antonio Mizzi fir-rikorsi inkluż izda mhux limitat għal digrieti jew sentenzi li jolqtu l-mertu ta` l-istess rikorsi.

> *B`din it-talba, qed jintalab li minħabba allegata leżjoni tad-dritt fundamentali tar-rikorrent għal smigħ xieraq, id-digrieti u sentenzi diga` mogħtija jiġu mħassra u annullati, inkluż dawk li jolqtu l-mertu tar-rikorsi ppreżentati mill-persuni ndikati fl-eċċezzjoni li qegħda tkun deċiża llum.*
>
> *Abbażi tal-premess, għandu jirriżulta ċar li l-persuni konċernati, bħala l-persuni li ppreżentaw ir-rikorsi de quo quddiem il-Qorti Kriminali presjeduta mill-Onor. Imħallef Antonio Mizzi, għandhom l-interess sħiħ li trid il-liġi sabiex ikunu parti fil-kawża tal-lum, li tista` twassal, in vista tat-talbiet li ressaq ir-rikorrent fil-kawża tal-lum, għat-tħassir ta` provvedimenti li jirrigwardaw direttament dawk il-persuni. Din il-Qorti ssib konfort għal dak li qegħda tgħid f`diversi istanzi kostituzzjonali fejn fil-każ ta` sitwazzjonijiet kważi-identiċi għal din tal-lum, qrati ta` ġurisdizzjoni bħal din tal-lum ordnaw il-kjamata fil-kawża ta` persuni bl-interess li trid il-liġi. In partikolari tirreferi għad-digriet tat-30 ta` Ġunju 2015 li tat din il-Qorti diversament presjeduta fil-kawża fl-ismijiet Lawrence Grech et vs L-Avukat Ġenerali et.*
>
> *Ċertament għalhekk li dawn huma biss uħud mid-diversi istanzi fejn it-terz privat għandu jkun parti mill-kawża kostituzzjonali għaliex potenzjalment jista' jiġi affetwat mill-eżitu ta' dawk l-istess proċeduri."*

Illi peress li mis-sema l-isfel ħadd mhu infallibbli u għalhekk huwa ovvju li l-Imħallef li jisma' biss lill-kwerelant jakkuża lil xi ħadd u jiddeċiedi li jittieħdu passi kontra tiegħu mingħajr ma jisimgħu qed jivvjola l-Artikoli fuq imsemmija

iktar u iktar meta qed jirreferi għall-esponeti bħala "intimat"[1] *meta dan la kien parti għal dawn il-proċeduri u lanqas ġie imsejjaħ biex jagħti l-veduti tiegħu.*

Illi lanqas jingħad li l-interessi tal-esponenti kienu qed jiġu tutelati mil-intimat Kummissarju tal-Pulizija għaliex l-ewwel nett l-interessi tal-esponenti u dawk tal-Kummissarju tal-Puliizja fl-imsemmija proċeduri ma jikkonkorrux u iktar minn hekk jidher li l-intimat Kummissarju f'dawk il-proċeduri naqas ukoll milli jagħmel il-parti tiegħu li jmexxi l-proċeduri b'diliġenza li dak il-każ kien jitlob[2]. *Di piu jidher li l-intimat Kummissarju lanqas għamel id-dovuta invetigazzjoni u riċerka u fejn ma kienx jaf ħa parir fir-rigward ta' proċeduri ġudizzjari mertu tal-isfida stante li jidher li l-kwerelant tħalla jipproduċi l-provi dokumentarji li ried mingħajr ma ittieħed konsiderazzjoni tal-korp kollu tad-dokumenti u xhieda li kien disponibbli biex wieħed seta' jilqa' għall-allegazzjonijiet tal-kwerelant.*

GĦALDAQSTANT u in vista tal-premess l-esponenti umilment jitlobu lil dina l-Onorabbli Qorti jogħġobHa:

1. *Tiddikjara illi l-proċeduri tal-isfida fl-ismijiet Anthony Xuereb v. Kummissarju tal-Pulizija li tterminaw permezz tad-digriet tal-Qorti Kriminali tas-17 ta' April 2018 per Imħ. Dr. Antonio Mizzi jilledu d-drittijiet fundamentali ta' l-esponenti għal smigħ xieraq sanċiti mill-Artikolu 39 Kostituzzjoni ta' Malta u kif ukoll mill-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet Fundamentali u Libertajiet tal-Bniedem;*

2. *Tiddikjara illi d-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 541 tal-Kodici Kriminali jilledu d-drittijiet fundamentali ta' l-esponenti għal smigħ xieraq sanċiti*

[1] "Mill-ewwel daqqa ta' ghajn jidher car li l-Kummissarju tal-Pulizija kellhu jmexxi bil-kwerela ghas-semplici fatt li l-verzjonijiet tal-intimat u tal-klijenta tieghu kienu in konflitt."
[2] "Illi l-Kummissarju tal-Pulizija ma ghamel ebda risposta bil-miktub fil-procedura originali li nstemghet mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex)"

mill-Artikolu 39 Kostituzzjoni ta' Malta u kif ukoll mill-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet Fundamentali u Libertajiet tal-Bniedem;

3. *Tiddikjara nulli l-proċeduri tal-isfida fl-ismijiet Anthony Xuereb v. Kummissarju tal-Puliizija li tterminaw permezz tad-digriet tal-Qorti Kriminali tas-17 ta' April 2018 per Imħ. Dr. Antonio Mizzi; u*

4. *Tipprovdi kwalsiasi rimedju iehor li jkun xieraq fic-cirkostanzi inkluż ħlas ta' kumpens xieraq."*

Rat **ir-risposta tal-intimati Avukat Ġenerali u tal-Kummissarju tal-Pulizija tat-23 ta' Mejju 2018**[3] li permezz tagħha esponew:

"Illi permezz tar-rikors promotur ir-rikorrent Dr. Alfred Grech qiegħed jallega ksur tad-dritt tiegħu għal-smigħ xieraq kif jipprovdi l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta għaliex ma kienx parti fil-proċedura ta` sfida fl-ismijiet Anthony Xuereb vs. Kummissarju tal-Pulizija deċiża mil-Qorti Kriminali fis-17 ta`April 2018. B`mod partikolari ir-rikorrenti qiegħed jattakka l-proċedura kontemplata fl-artikolu 541 tal-Kap 9.

Illi esponenti jirrespinġu l-pretensjonijiet kollha tar-rikorrenti bħala nfondati fil-fatt u fid-dritt.

1. *Preliminarjament jiġi eċċepit li ġaladarba b`din il-kawża kostituzzjonali qed tiġi attakkata azzjoni ta` terz u ċioe` ta` Anthony Xuereb li ħa kontra l-Kummissarju tal-Pulizija biex tittieħed azzjoni kriminali fil-konfront*

[3] Fol 14 et seq

tar-rikorrent, m`hemm l-ebda dubju li Anthony Xuereb għandu interess dirett fl-eżitu ta` din il-kawża. Fuq kollox ir-rikorrent permezz tat-tielet talba qiegħed jitlob li l-proċedura tal-isfida Anthony Xuereb vs. Kummissarju tal-Pulizija tiġi dikjarata nulla. Għalhekk biex il-ġudizzju jkun integru għandu jiġi kjamat fil-kawża Anthony Xuereb.

2. *Illi fil-mertu l-esponenti jeċċepixxu li l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ma japplikawx għas-sitwazzjoni tar-rikorrent peress li fil-proċedura ta` sfida Anthony Xuereb vs. Kummissarju tal-Pulizija ma ġiet determinata l-ebda akkuża kriminali fil-konfront tar-rikorrent u wisq inqas ma ġew deċiżi xi drittijiet ċivili jew obbligi tiegħu.*

*Illi dwar l-applikabilità tal-***artikolu 6 tal-Konvenzjoni***, huwa miżmum li dan l-artikolu japplika biss meta l-applikant ikun mixli b'reat. Għall-finijiet tal-Konvenzjoni, tkun ħarġet akkuża meta "the official notification (is) given to an individual by the competent authority of an allegation that he has committed a criminal offence or some other act which carries the implication of such an allegation and which likewise substantially affects the situation of the suspect";*

*Illi l-***artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta** *jagħmilha ċara li l-jedd ta' smigħ xieraq fil-qafas ta' proċeduri kriminali jiddependi minn akkuża li tkun qegħda tinstema' minn Qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'liġi. Fi proċeduri mibdija taħt l-***artikolu 541 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta** *ma jiġux ikkunsidrati akkużi iżda jiġi mistħarreġ biss jekk il-Kummissarju tal-Pulizija għandux jibda proċeduri kriminali jew le. Għalhekk ladarba fil-proċeduri ta' sfida ebda akkuża ma tkun inħarġet,*

*dan għandu jġib bħala konsegwenza l-inapplikabbilità tal-***artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta***;*

*Fil-każ tagħna qabel ma ġew mitmuma l-proċeduri tal-isfida, il-Kummissarju tal-Pulizija (l-awtorità kompetenti bil-liġi biex joħroġ akkużi), qatt ma kien ħareġ avviż formali kontra Dr. Alfred Grech jew wettaq xi att li bih kien qiegħed jimplika li Dr. Grech kienet qed tiġi mixlija b'kommissjoni ta' reat. Anzi bil-kontra l-Kummissarju tal-Pulizija kien qiegħed jirrifjuta li joħroġ akkużi kontra r-rikorrent. Għalhekk ladarba l-istadju tal-proċeduri ta' sfida jikkontemplaw fażi meta l-awtorità kompetenti ma ħaditx passi biex toħroġ akkużi, wieħed minnufih għandu jasal għall-konklużjoni li l-***artikolu 6 tal-Konvenzjoni*** *mhuwiex applikabbli għar-rikorrent nomine;*

3. *Illi fuq kollox il-ħsieb wara l-azzjoni ta' sfida mhijiex biex jiġu determinati xi akkużi kriminali iżda biss biex jiġi sindikat jekk il-Kummissarju tal-Pulizija għamilx sew li ma bediex proċeduri kriminali fuq rapport jew denunzja mressqa lilu. Billi għalhekk il-proċeduri ta' sfida tolqot biss lill-Kummissarju tal-Pulizija u min ikun irrapporta bl-allegat twettiq ta' reat, ma hemmx għalfejn li l-persuna mixlija mill-kwerelant tkun parti fil-proċeduri tal-isfida.*

4. *F`dan il-qafas jingħad ukoll li sabiex jġgi salvagwardjat il-prinċipju tal-preżunzjoni tal-innoċenza, persuna li tkun allegatament wetqet reat m`hijiex tenuta tintervjeni bl-għan li tipprova l-innoċenza tagħha. Huwa magħruf li fil-proċeduri tal-isfida taħt l-***artikolu 541 tal-Kodiċi Kriminali***, il-Qorti ma tistħarriġx il-ħtija jew l-innoċenza tal-persuna li dwarha jsir ir-rapport, id-denunzja jew il-kwerela iżda l-Qorti tistħarreġ*

biss l-operat tal-Pulizija biex tara jekk ir-rifjut tal-istess Pulizija li tmexxi l-azzjoni kriminali kienx mistħoqq jew le.

5. *Illi għalkemm huwa minnu li eżitu pożittiv fil-proċedura ta' sfida tista' twassal biex jinħarġu akkużi kontra xi persuna, b'danakollu dan ma jfissirx li dik il-persuna tkun ġiet preġudikata milli jkollha smigħ xieraq bis-sempliċi fatt li jkun hemm ordni tal-Qorti biex jinbdew proċeduri kriminali. Bħalma l-persuna akkużata ma tiġix ippreġudikata meta l-Pulizija Eżekuttiva minn jeddha wara li tkun investigat il-każ u ħadet kont tad-denunzja jew rapport mgħoddi lilha minn kwerelant tiddeċiedi li toħroġ akkużi kriminali mingħajr ma toqgħod tiddiskuti r-raġunijiet tagħha mal-akkużat, hekk ukoll persuna ma tiġix ippreġudikata fil-jedd ta' smigħ xieraq tagħha fil-proċeduri kriminali sussegwenti, jekk il-proċeduri kriminali minflok ġew istiwiti mill-ewwel mill-Pulizija Eżekuttiva, dawn ġew istitwiti fuq ordni tal-Qorti wara talba magħmula minn kwerelant;*

   *Għalhekk l-ewwel talba tar-rikorrent nomine ma tistax tiġi milqugħa għaliex l-**artikolu 541 tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta** ma jistax jitqies li huwa in vjolazzjoni la tal-**artikolu 6 tal-Konvenzjoni** u lanqas tal-**artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta;***

6. *Illi jingħad ukoll li mhux l-ewwel darba li tqajjem ilment simili dwar is-siwi tal-proċedura kontemplata fl-artikolu 541 tal-Kap 9. Fil-fatt l-ilment li qajjem ir-rikorrent diġa` ġie deċiż mill-Qrati Maltin u dan kif ser jiġi muri waqt is-smigħ u t-trattazzjoni tal-kawża.*

> *Għaldaqstant fid-dawl ta' dawn ir-raġunijiet, l-esponenti umilment jitolbu lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha tiċħad it-talbiet kollha tar-rikorrent bl-ispejjeż kontra tiegħu;"*

Rat illi l-kawża ġiet differita għall-lum għas-sentenza dwar l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimat Avukat Ġenerali.

Rat in-Noti ta' Sottomissjonijiet tal-partijiet dwar din l-istess eċċezzjoni.

Rat l-atti l-oħra tal-kawża.

Ikkunsidrat:

Fil-proċeduri odjerni r-rikorrent qiegħed jallega li kemm il-proċeduri tal-isfida fl-ismijiet *Anthony Xuereb v. Kummissarju tal-Pulizija* kif ukoll l-artikolu 541 tal-Kodici Kriminali huma leżivi tad-drittijiet fundamentali tiegħu għal smigħ xieraq kif protetti mill-Artikolu 39 Kostituzzjoni ta' Malta u mill-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet Fundamentali u Libertajiet tal-Bniedem. Bħala rimedju għal dan l-allegat ksur huwa talab dikjarazzjoni ta' nullita' tal-proċeduri tal-isfida fuq imsemmija kif ukoll kumpens xieraq.

Minn naħa tiegħu l-intimat jirribatti li dawn il-pretensjonijiet huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

L-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-Avukat Ġenerali mertu tas-sentenza tal-lum tgħid hekk -

"Preliminarjament jigi eccepit li galadarba b`din il-kawza kostituzzjonali qed tigi attakkata azzjoni ta` terz u cioe` ta` Anthony Xuereb li ha kontra l-Kummissarju tal-Pulizija biex tittiehed azzjoni kriminali fil-konfront tar-rikorrent, m`hemm l-ebda dubju li Anthony Xuereb ghandu interess dirett fl-

ezitu ta` din il-kawza. Fuq kollox ir-rikorrent permezz tat-tielet talba qieghed jitlob li l-procedura tal-isfida Anthony Xuereb vs. Kummissarju tal-Pulizija tigi dikjarata nulla. Ghalhekk biex il-gudizzju jkun integru ghandu jigi kjamat fil-kawza Anthony Xuereb."

Ir-rikorrent jopponi għal din l-eċċezzjoni bl-argument li Anthony Xuereb m'ghandux jiddaħħal f'dawn il-proċeduri kostituzzjonali għar-raġunijiet imsemmija fis-sottomissjonijiet tiegħu.

L-**Art 961 tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta** jipprovdi hekk –

"Tista` wkoll terza persuna, b`digriet tal-Qorti, f`kull waqt tal-kawza qabel is-sentenza, tigi msejha f `kawza miexja bejn partijiet ohra fil-Qorti tal-ewwel grad, sew fuq talba ta` wahda mill-partijiet kemm ukoll minghajr dik it-talba."

Mill-lat ġurisprudenzjali ingħad hekk fil-każ kostituzzjonali **Josephine Azzopardi pro et noe et vs L-Onorevoli Prim Ministru et (Rik Kost 85/14) deċiż fit-28 ta' Settembru 2017** dwar il-kwistjoni in materja -

"Il-Qorti tagħmel riferenza għas-sentenza mogħtija minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-25 ta` Frar 2016 fil-kawża ***Rose Borg vs Avukat Generali et****. Hemm kienet trattata eċċezzjoni simili.*

Il-Qorti qalet hekk :-

"Illi l-Qrati tagħna ppronunzjaw ruħhom f`diversi okkażjonijiet dwar il-leġittimita` passiva ta` persuni privati li jkunu ċċitati f`kawżi ta` indoli kostituzzjonali u konvenzjonali.

Fil-każ fl-ismijiet ***Joseph Abela v. Onor.Prim`Ministru et*** *(Kost. 7 ta` Diċembru 1990) ġie ribadit li:*

"F`kawżi ta` natura kostituzzjonali bbażati fuq id-drittijiet fundamentali, il-leġittimi kontraditturi ta` dawk l-azzjonijiet jinqasmu fi tliet kategoriji. L-ewwel kategorija tikkomprendi dak li huwa allegat li huma, direttament jew indirittament, responsabbli għall-kummissjoni jew omissjoni ta` xi fatt li jikser xi dritt fundamentali protett mil-liġi. Fit-tieni kategorija huma dawk li ghall-omissjonijiet jew kummissjonijiet tal-persuni tal-ewwel kategorija jistgħu jkunu

responsabbli biex jagħtu jew jiffornixxu r-rimedji li s-sentenza, li takkolji l-lament tal-ksur ta` dritt fundamentali, tissanzjona. It-tielet kategorija mbagħad hemm dawk il-partijiet kollha li jkunu in kawża meta l-kwistjoni kostituzzjonali tinqala` fuq jew waqt xi proċedura ġudizzjarja."

Iżda kif anke ġie ribadit mill-Qorti Kostituzzjonali fil-każ ***Partit Nazzjonalista et v Kummissjoni Elettorali et****. (29 ta` Mejju 2015) "Dawn il-kategoriji ma humiex neċessarjament eżawrjenti u ma jistgħux jitqisu illi jeskludu kategoriji oħra. "*

Proprju f`każijiet li jikkonċernaw l-istess materja bħal dik in disamina, ad eżempju fil-każ fl-ismijiet* ***Raymond Cassar Torreggiani et. v AG et*** *(22 ta` Frar 2013) iċċitat mir-rikorrenti, il-Qorti Kostituzzjonali irriteniet hekk:

"(11) ... biex ġudizzju jkun integru jeħtieġ li, għall-aħjar ġudizzju tal-Qorti, jipparteċipaw fih dawk kollha li huma nteressati fil-kawża. B`hekk tiġi assigurata kemm jista` jkun l-effikaċita` tal-ġudizzju inkwantu dan jorbot biss lil dawk li jkunu parteċipi fih, kif ukoll jiġi rispettat il-prinċipju tal-ekonomija tal-ġudizzju sabiex ma jkunx hemm bżonn ta` ripetizzjoni ta` proceduri kontra l-persuni kollha interessati fid-diversi kawżi billi dawn ma jkunux ħadu parti f`ġudizzju wieħed. Il-ġudizzju jibqa` integru mill-mument li jieħdu parti fih dawk li jkollhom id-dritt, u dawk li kontra tagħhom dak l-istess dritt jikkompeti (App.Ċiv. ***Joseph Borg v. Francis Vassallo*** *[2000] Vol.LXXXIV.II.42;App.* ***C. Zahra De domenico v. Zahra Dedomenico*** *15.01.1992)"*

- omissis-

" [13] Mill-premess għandu jirriżulta ċar li l-intimati konjugi Tabone, bħala inkwilini tal-fond de quo, u tenut kont tal-fatt li proprju l-inkwilinat tagħhom jifforma l-mertu tal-kawża odjerna, għandhom interess ġuridiku u għalhekk ikunu parteċipi fil-kawża li jista` jkollha effetti legali anke fuqhom."

Dan il-ħsieb ġie ripetut mill-istess Qorti Kostituzzjonali fil-każ fl-ismijiet ***Sam Bradshaw et v l-AG et.*** *(6 ta` Frar 2015):*

"Din il-Qorti tosserva li, għalkemm taqbel mat-teżi li, ladarba l-każin aġixxa skont il-liġi, allura m`għandux legalment jirrispondi għall-inkostituzzjonalita` tal-liġi applikata minnu jew jeħel spejjeż tal-kawża, iżda mill-banda l-oħra, il-proċeduri odjerni neċessarjament jaffetwaw lill-każin stante li dan hu parti fir-rapport ġuridiku li huwa regolat b`liġi li l-kostituzzjonalita` tagħha qed tiġi attakkata. Għaldaqstant il-preżenza tiegħu f`dawn il-proċeduri hija neċessarja għall-finijiet tal-integrita` tal-ġudizzju. Il-każin bħala inkwilin tal-fond għandu interess ġuridiku f`din il-kawża peress li l-meritu jikkonċerna lilu direttament.

Għal din ir-raġuni huwa għandu jkun parteċipi fil-ġudizzju u għalhekk huwa leġittimu kuntradittur." (ara wkoll ***Cedric Mifsud nomine v Avukat Generali et.*** *-Q.K. 31 ta` Jannar 2014;* ***Perit Joseph Barbara v On.Prim`Ministru*** *-Q.K. 31 ta` Jannar 2014).*

Fil-każ in eżami, l-ilment tar-rikorrenti huwa dirett lejn iċ-ċaħda tad-dritt tagħha ta` użu u tgawdija tal-proprjeta` tagħha in kwantu li dan hu b`effett tal-artikolu 12(2)(b)(i) tal-Kap 158 u tal-liġijiet viġenti. Fost ir-rimedji mitluba hemm wkoll dak tal-iżgumbrament tal-intimat Carmel Gatt. Għalhekk filwaqt li taqbel li l-intimat m`għandux legalment jirrispondi għall-inkostituzzjonalita` tal-liġi msemmija, jew anke li jeħel spejjeż tal-kawża, iżda mill-banda l-oħra, il-proċeduri odjerni neċessarjament jaffetwawh stante li dan hu parti fir-rapport ġuridiku li huwa regolat b`liġi li l-kostituzzjonalita` tagħha qed tiġi attakkata. Għaldaqstant il-preżenza tiegħu f`dawn il-proċeduri hija neċessarja għall-finijiet tal-integrita` tal-gudizzju. L-intimat bħala inkwilin tal-fond għandu interess ġuridiku f`din il-kawża peress li l-mertu jikkonċerna lilu direttament. Għal din ir-raġuni huwa għandu jkun parteċipi fil-ġudizzju u għalhekk huwa leġittimu kuntradittur."

Imbagħad fil-każ **Carmel Portelli et vs Frank Masini et deċiż fid-9 t'April 2010** ingħad hekk -

"L-istitut (tal-kjamat fil-kawża) jaqdi diversi funzjonijiet proċedurali, prinċipalment: (a) dak li jintegra ġudizzju fejn ikun hemm diversi konvenuti li jkollhom jiġu mħarrka u xi wħud minnhom jitħallew barra; u (b) dak li jissalvagwardja d-drittijiet ta' min ikun indirettament interessat fl-ewwel azzjoni ġudizzjarja u li aktarx ġġib warajha azzjoni oħra bħala konsegwenza taghha……" [Qorti tal-Appell, ***Joseph Riolo proprio et nomine vs Carmen Muscat****, 15/03/1991;* ***Kollez. Vol. LXIX.i.96****;* ***Vol. LXXIX.ii.1110****]. Ingħad ukoll li 'r-ragjon d'essere ta' eċċezzjoni ta' nuqqas ta' integrita tal-ġudizzju tistrieħ fuq tliet konsiderazzjonijiet prinċipali : l-ewwel waħda hija li, għall-aħjar ġudizzju tal-Qorti, għandhom jipparteċipaw fih dawk kollha li huma interessati; it-tieni, sabiex tiġi assigurata kemm jista' jkun l-effikaċita` tal-ġudizzju, in kwantu dan jorbot biss lil dawk il-persuni li jkunu ppartecipaw fl-istess ġudizzju; it-tielet, biex jigi rispettat il-prinċipju ta' l-ekonomija tal-ġudizzju sabiex ma jkunx hemm il-bżonn li l-istess proċedura tiġi ripetuta kontra l-persuni kollha interessati fid-diversi kawżi billi dawn ma jkunux ħadu parti f'ġudizzju wieħed u l-kreditur attur ikollu l-interess li d-debituri kollha jiġu vinkolati biex ikun jista' jesegwixxi t-titolu tiegħu kontra tagħhom kollha.' [Prim'Awla,* ***Vincenti Agius pro et noe vs Mario Borg et****, 28/03/2003]. Għalkemm jirriżulta mill-provi li ma kenitx il-kjamata fil-kawża li*

direttament inkarigat lill-attur jagħmel ix-xogħolijiet li saru fid-dar tal-Fgura, Malta, meta hi ddeċidiet li tikkonverti d-dar tagħha f'child care centre, jirriżulta pero' li x-xogħolijiet li kienu ġew ordnati mill-konvenut Frank Masini, ġew esegwiti mill-attur fl-interess tagħha. Għalhekk dan it-Tribunal jara li għall-aħjar ġudizzju jkun utili li għandhom jipparteċipaw fih dawk kollha li huma interessati, inkluż għalhekk il-kjamata fil-kawża. Fis-sentenza: ***Agent Accountant General et vs George Xuereb noe****, deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Kummerċjali, fil-15 ta' Marzu 1991, ċie hekk rilevat li : 'il-kjamata in kawża għandha fost oħrajn il-funzjoni li tkun preżenti t-terza persuna interessata fil-vertenza mhux direttament ma' l-atturi iżda mal-konvenut in kwantu dan ta' l-aħħar jista' jdur fuq is-sub-appaltatur għal kull dannu li jista' jsofri għaliex ikun dan li fil-konfront tiegħu jrid jirrispondi. Il-presenza tas-sub-appaltatur għalhekk hija utili għaliex telimina l-possibilita' ta' kumplikazzjonijiet fir-rigward tal-problemi konnessi mal-eżekuzzjoni tax-xogħol – kemm għaliex il-provi essenzjalment jirrigwardaw l-operat tas-sub-appaltatur li ezegwixxa x-xoghol, u kemm għaliex dan tal-aħħar ma jkunx, 'il quddiem, jista' jillamenta mal-konvenut li dan ma avanzax difiża valida u effiċjenti fil-konfront tal-atturi - b'hekk ġie bata huwa.' Ġie ritenut ukoll fis-sentenza :* ***Carmelo Mamo vs Brian Abela nomine****, deċiza mill-Qorti tal-Appell, fil-4 ta' Frar 2000, li l-istitut tal-kjamata fil-kawża hu intiż 'per integrare il procedimento coll'aggiunta di un individuo che si riconosce avere interesse nello stesso' (****Zahra vs Scicluna*** *– Qorti tal-Kummerċ, 21 ta' Jannar 1919). Jekk allura jirriżulta mill-provi li l-attur ma seta' qatt jottjeni l-kundanna ġudizzjarja tal-kjamat fil-kawża għaliex ma' dan ma għandu ebda relazzjoni ġuridika, u jiġi allura stabbilit li dan ma kienx il-leġittimu kontradittur tiegħu, anke jekk jirrizulta li seta' kien fuq l-istess meritu l-leġittimu kontradittur tal-konvenut, din l-Qorti ma tarax kif tista' l-azzjoni treġi fil-konfront tiegħu.' (Qorti tal-Appell,* ***Carmelo Mamo vs Brian Abela nomine,*** *04/02/2000). Il-fatt li l-attur qatt ma ntepella lill-kjamata fil-kawża għall-ħlas tax-xogħol li sar minnu, b'daqshekk ma jfissirx li m'għandhiex tkun hi parti wkoll f'dawn il-proċeduri għall-finijiet tal-integrita' tal-ġudizzju la darba mill-provi jirriżulta li hi kienet taf bix-xogħol li sar mill-attur fi hwejjiġha. M'hemmx dubbju, u dan ħareġ ċar mill-provi, li l-kjamata fil-kawża Sharon Ellul Bonici hija persuna nteressata fil-vertenza għalkemm mhux direttament mal-atturi ċertament pero' mal-konvenut l-ieħor in kwantu dan tal-aħħar jista' jdur fuqha għal kull ħlas li jista' jiġi kkundannat li jħallas għax-xogholijiet li saru mill-attur fid-dar tagħha tal-Fgura."*

Fid-dawl ta' dawn il-prinċipji ġurisprudenzjali l-Qorti tibda billi tissottolinea li l-interess rikjest mill-liġi biex persuna tiġi kjamata f'kawza għandu jkun bħall-interess ġuridiku li jkollha parti fil-kawża, madankollu dan l-interess jista` jkun ukoll mibni fuq il-fatt li anke jekk ma jiġix direttament kundannat jew liberat, il-kjamat ikun jista` jressaq ir-raġunijiet tiegħu favur jew kontra t-teżi ta' min qed javvanza l-kawza jew tal-intimat, jew addirittura tiegħu nnifsu diversament minn dawk tal-partijiet.

Jingħad ulterjorment u b'referenza speċifika għal kawżi ta' indoli kostituzzjonali li bħala prinċipju ġenerali huwa l-Istat li jirrispondi *per se* għal eventwali leżjoni ta' drittijiet fundamentali tal-bniedem. Infatti fil-proċeduri tal-lum l-Istat huwa debitament rappreżentat mill-intimati Avukat Ġenerali u l-Kummissarju tal-Pulizija. Madankollu n-natura partikolari ta' ċerti każijiet tkun tali li timmerita wkoll il-preżenza ta' terzi fil-kawża, inkluż ċittadini privati. Dan jingħad partikolarment f'ċirkustanzi meta l-eżitu ta' dawk il-proċeduri, in vista tat-tip ta' rimedju mitlub, ikun jimpingi fuq id-drittijiet ta' dawn it-terzi.

B'applikazzjoni għall-każ tal-lum il-Qorti tinnota li l-proċeduri ta' sfida mpunjati fl-ismijiet *Anthony Xuereb vs Kummissarju tal-Pulizija* skattaw minn azzjoni ta' Anthony Xuereb – li tiegħu llum l-intimati qed jitolbu l-kjamata in kawża. Naturalment dan il-fatt waħdu mhuwhiex suffiċjenti biex tintlaqa t-talba tal-intimati. Iżda huwa notevoli li f'dawn il-proċeduri kostituzzjonali r-rikorrent mhux talli qed jitlob li dawn l-istess proċeduri ta' sfida jiġu meqjusa leżivi tad-drittijiet fundamentali tiegħu talli qed jitlob li bħala rimedju dawn l-istess proċeduri jiġu addirittura dikjarati nulli. Ċertament għalhekk li jekk il-proċeduri odjerni jkollhom eżitu favorevoli għar-rikorrent, tali rimedju jekk jingħata jkollu mpatt dirett fuq id-drittijiet tal-istess Anthony Xuereb fir-rigward tal-proċeduri ta' sfida msemmija peress li dawn jiġu dikjarati nulli bil-konsegwenzi kollha li dan iġib miegħu. Il-Qorti tqis li fl-eventwalita' li l-kawża jkollha tali eżitu mingħajr ma jkun ingħata ċ-ċans lill-istess Anthony Xuereb biex ikun direttament parteċipi fil-proċeduri odjerni biex iressaq ir-ragunijiet tieghu in

difiza kontra l-pretensjonijiet tar-rikorrenti iwassal għal preġudizzju serju għad-drittijiet tiegħu kif eżerċitati permezz tal-proċeduri ta' sfida msemmija.

Dan kollu jwassal lill-Qorti għall-konklużjoni li Anthony Xuereb għandu l-interess ġuridiku meħtieġ għall-finijiet u effetti kollha tal-liġi sabiex jissejjaħ fil-kawża.

L-eċċezzjoni preliminari tal-intimati hija għalhekk ġustifikata.

Għal dawn il-motivi l-Qorti taqta' u tiddeċiedi billi:

1. Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimati Avukat Ġenerali u Kummissarju tal-Pulizija u tordna l-kjamat in kawża ta' Anthony Xuereb.

2. Tordna n-notifika tal-atti lill-kjamat fil-kawża, a spejjeż tal-intimati u takkorda lill-kjamat fil-kawża terminu ta' ghoxrin (20) jum min-notifika sabiex jintavola risposta.

3. L-ispejjeż konnessi mas-sentenza tal-lum jibqgħu riżervati għall-ġudizzju finali.

Onor. Dr. Miriam Hayman LL.D.
Imħallef

Victor Deguara
Dep. Reġ.